

Prof. Sakari Melander
9.9.2026

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Asia: **Hallituksen esitys (HE) 105/2026 vp** eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Aluksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, jolla kumottaisiin voimassa oleva samanniminen laki (444/2017). Lain säätäminen liittyy EU:ssa annetun rahanpesulainsäädännön uudistamisen kokonaisuudessaan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi useita muita lakeja.

Keskityn lausunnossani esityksessä hallinnollisia seuraamuksia, erityisesti hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevaan sääntelyyn, sekä ehdotettuihin viranomaisten tarkastustoimivaltuuksia koskeviin säännöksiin.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Esityksessä ehdotetun sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

1. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (esim. PeVL 17/2012 vp, s. 6/l, PeVL 14/2013 vp, s. 2/l, PeVL 2/2017 vp, s. 4–5, PeVL 9/2018 vp, s. 2, PeVL 12/2019 vp, s. 8 ja PeVL 46/2021 vp, 12 kohta). Hallinnollisen seuraamuksen perusteista on

säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska seuraamuksen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kysymys on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (esim. PeVL 46/2021 vp, 12 kohta, PeVL 9/2018 vp, s. 2, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 4–5, PeVL 10/2016 vp, s. 7 ja PeVL 28/2014 vp, s. 2/II).

2. Valiokunnan käytännössä on katsottu, että vaikka perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamat sääntelyn täsmällisyyttä koskevat vaatimukset eivät sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (esim. PeVL 46/2021 vp, 13 kohta, PeVL 9/2018 vp, s. 3, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 10/2016 vp, s. 7 ja PeVL 57/2010 vp, s. 2/II). Tähän liittyen on huomattava, että valiokunta on käytännössään ulottanut blankorangaistussääntelyä koskevan käytäntönsä (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I) koskemaan myös hallinnollisia seuraamuksia koskevaa sääntelyä (PeVL 10/2016 vp, s. 8). Tämä tarkoittaa, että säännösten edellyttämien valtuutusketjujen on oltava täsmällisiä, sanktioinnin edellytykset ilmaisevien aineellisten säännösten tulee olla kirjoitettu rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella, nämä säännökset käsittävästä normistosta tulee käydä ilmi niiden rikkomisen sanktiointi ja sanktioinnin sisältävässä säännöksessä on oltava jonkinlainen asiallinen luonnehdinta sanktioitavaksi tarkoitetusta teosta (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I). Lisäksi perustuslakivaliokunta on nimenomaisesti katsonut, että EU-säädöksissä määriteltyjen tekojen ja laiminlyöntien sanktiointiin ei voi sisältyä avoimia kriteerejä (PeVL 32/2026 vp, 16 kohta, PeVL 10/2026 vp, 7 kohta ja PeVL 33/2025 vp, 11 kohta).

3. Valiokunnan käytännössä on myös katsottu, että rangaistusluonteisia taloudellisia seuraamuksia koskevan sääntelyn on täytettävä sanktioiden oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset (esim. PeVL 33/2025 vp, 7 kohta, PeVL 46/2021 vp, 16 kohta, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5 ja PeVL 28/2014 vp, s. 2/II). Edelleen valiokunnan käytännössä on vakiintuneesti katsottu, että sanktiot eivät saa menettelyn puolesta muodostua perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun syyttömyysolettaman vastaisiksi eivätkä ne voi perustua puhtaasti käännettyyn todistustaakkaan taikka ankaraan objektiiviseen vastuuseen (PeVL 29/2026 vp, 6 kohta, PeVL 9/2018 vp, s. 3, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 57/2010 vp, s. 3–4 ja PeVL 4/2004 vp, s. 7/II).

4. Euroopan unionin oikeudesta johtuvien hallinnollisten seuraamusmaksujen suhteen valiokunta on todennut, että seuraamusmaksut voivat olla määrältään huomattavia, mikä voi muodostua oikeasuhtaisuuden kannalta ongelmalliseksi (PeVL 18/2018 vp, s. 18). Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että EU:ssa annetun asetuksen sisältämät hallinnollisten seuraamusmaksujen huomattavat enimmäismäärät voisivat olla puhtaan kansallisessa sääntely-yhteydessä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisia, minkä vuoksi EU-säännöshedotuksia neuvoteltaessa tulee kiinnittää aina vakavaa huomiota erityisesti luonnollisiin henkilöihin kohdistuvien seuraamusmaksujen oikeasuhtaisuuteen (PeVL 33/2025 vp, 8 kohta).

5. Perustuslakivaliokunta on EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentävän lainsäädännön arvioimisen yhteydessä todennut, että asetuksen mukaisten seuraamusmaksujen määräämismenetelyn asianmukaisuutta, riippumattomuutta ja puolueettomuutta perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla turvaa se, että seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen säädetään

monijäsenisen elimen toimivaltaan kuuluvaksi (PeVL 14/2018 vp, s. 19—20). Sääntelyn muuttaminen tältä osin oli edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (ks. myös PeVL 13/2023 vp, 11–12 kohta). Sittenmin valiokunta on myös katsonut, että seuraamusmaksusääntelyn poikkeuksellinen vaikeaselkoisuus lisää tarvetta käsitellä seuraamusmaksun määräämistä koskevia asioita monijäsenisessä toimielimessä (PeVL 33/2025 vp, 18 kohta).

6. Lisäksi eduskunnan perustuslakivaliokunta on käytännössään edellyttänyt, että seuraamusmaksujen määräämistä koskevien asioiden käsittelyjärjestyksen tulee toteuttaa perustuslain 21 §:ssä edellytettyjen asianmukaisen käsittelyn sekä oikeusturvan ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet. Käytännössä tämä merkitsee, että seuraamusmaksuasiat ovat hallintoasioita, joiden käsittelyssä tulee soveltaa hallintolakia (434/2003) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019). (PeVL 12/2019 vp, s. 10–11.)

Esityksessä ehdotetun hallinnollinen seuraamusmaksusääntely

7. Esityksen sisältämän 1. lakiehdotuksen 8 luvussa säädettäisiin hallinnollisista seuraamusmaksuista. Luvun 62 §:ssä säädettäisiin yleisistä määräyksistä, 63 §:ssä hallinnollisen seuraamuksen tyypistä ja tasosta, 64 §:ssä Asianajajayhdistyksen hallinnollista seuraamusta koskevasta esityksestä, 65 §:ssä seuraamusmaksusta, 66 §:ssä rikemaksusta, 67 §:ssä seuraamusmaksun ja rikemaksun määräämättä jättämisestä, 68 §:ssä muista hallinnollisista seuraamuksista, 69 §:ssä uhkasakosta, 70 §:ssä hallinnollisen seuraamuksen ja uhkasakon julkaisemisesta ja 71 §:ssä hallinnollisia seuraamuksia koskevasta tietojen vaihdosta.

8. Hallinnollisia seuraamuksia koskeva sääntely perustuu EU:ssa annetun niin sanotun kuudennen rahanpesudirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1640 jäsenvaltioissa käyttöön otettavista mekanismeista rahoitusjärjestelmän käytön estämiseksi rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen, direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta sekä direktiivin (EU) 2015/849 muuttamisesta ja kumoamisesta; jäljempänä kuudes rahanpesudirektiivi) taloudellisia seuraamuksia koskevaan 53 ja 55 artiklaan. Direktiivin 53 artikla sisältää yleisen hallinnollisia seuraamuksia koskevan määräyksen, jonka soveltamisalaa täsmennetään 55 artiklassa.

9. Aluksi on todettava, että esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa (s. 324–326) sinänsä käsitellään hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia, mutta jakso ei sisällä kattavaa arviointia ehdotetun hallinnollisen seuraamusmaksusääntelyn suhteesta eduskunnan perustuslakivaliokunnan tällaisia seuraamusmaksuja koskevaan vakiintuneeseen lausuntokäytäntöön. Esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevat perustelut eivät näin voi toimia ehdotetun hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevan sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohtana.

Seuraamusmaksusääntelyn aineellinen ala ja täsmällisyys

10. 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomaisen tulee määrätä tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia hallinnollisia seuraamuksia ilmoitusvelvolliselle, jos tämä laiminlyö tai rikkoo velvoitteita, joista säädetään seuraavissa rahanpesuasetuksen tai maksun

tiedot -asetuksen luvuissa tai artikloissa tai tämän lain pykälissä taikka niiden nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä:

- 1) rahanpesuasetuksen II ja III luku, IV luvun 62–64 ja 66–68 artikla sekä V–VIII luku;
- 2) maksun tiedot -asetuksen II–V luku
- 3) 26 §:ssä tarkoitettu oikeushenkilön yksilöintitietojen yleisen edunvalvojan tuntemistietojen säilyttäminen;
- 4) 27 §:ssä tarkoitettu rajatylittäviin kirjeenvaihtajasuhteisiin rahanpesuasetuksessa säädettyjen toimenpiteiden soveltaminen Euroopan talousalueella;
- 5) 30 §:ssä tarkoitettuun toimitilan ja asuintilan tarkastukseen myötävaikuttaminen
- 6) 31 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen määräyksen noudattaminen;
- 7) 55 §:ssä tarkoitetun veloitteen tehdä hakemus rahanpesun valvontarekisteriin merkitsemiseksi; ja
- 8) 56 §:ssä tarkoitetut rahanpesun valvontarekisteriin merkittävät tiedot ja muutosten ilmoittaminen.

11. Ensinnäkin on huomattava, että kysymys on blankorangaistussääntelyä muistuttavasta sääntelystä, koska momentissa sanktioitu käyttäytyminen saa sisältönsä EU:ssa annetusta rahanpesuasetuksesta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1624 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen) ja maksun tiedot -asetuksesta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1113 varainsiirtojen ja tiettyjen kryptovarojen siirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja direktiivin (EU) 2015/849 muuttamisesta) sekä tietyistä ehdotetun rahanpesulain säännöksistä.

12. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa lausuntokäytännössä on tällaisen sääntelyn osalta edellytetty, että säännösten edellyttämien valtuutusketjujen on oltava täsmällisiä, sanktioinnin edellytykset ilmaisevien aineellisten säännösten tulee olla kirjoitettu rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella, nämä säännökset käsittävästä normistosta tulee käydä ilmi niiden rikkomisen sanktiointi ja sanktioinnin sisältävässä säännöksessä on oltava jonkinlainen asiallinen luonnehdinta sanktioitavaksi tarkoitettuista teosta (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I ja PeVL 10/2016 vp, s. 8). 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentti ei täytä edellä mainittuja edellytyksiä, koska siinä keskeisesti viitataan vain yleisesti tiettyihin rahanpesuasetuksen ja maksun tiedot -asetuksen lukuihin ilman täsmällisempiä artiklaviittauksia ja ilman asiallista luonnehdintaa sanktioitavaksi tarkoitetuista teoista.

13. Toiseksi on huomattava, että hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktoidun käyttäytymisen aineellinen ala vaikuttaa 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentin perusteella muodostuvan huomattavan laajaksi sen kattaessa rahanpesuasetuksen II ja III luvun, IV luvun 62–64 ja 66–68 artiklan sekä V–VIII luvun samoin kuin maksun tiedot -asetuksen II–V luvun vastaisen menettelyn. Tältä osin on huomattava, että kuudennen rahanpesudirektiivin 55(1) artiklassa jäsenvaltioihin kohdistettu velvoite hallinnollisista seuraamusmaksuista säätämiseen kohdistuu rahanpesuasetuksen II luvussa (ilmoitusvelvollisten sisäiset toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvontatoimenpiteet), III luvussa (asiakkaan tuntemisvelvollisuus), V luvussa (ilmoitusvelvollisuudet) sekä 77 artiklassa (tietojen säilyttäminen) asetettujen velvoitteiden vakavaan, toistuvaan tai järjestelmälliseen rikkomiseen. Epäselväksi näin jää, minkä vuoksi 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentissa ehdotetaan tältä osin kuudennen rahanpesudirektiivin 55(1) artiklan edellyttämää laajempaa hallinnollista seuraamusmaksusääntelyä. Esityksessä (s. 240) 1. lakiehdotuksen 65 §:n perusteissa tosin todetaan, että voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti seuraamusmaksu voitaisiin sanotun säännöksen perusteella myös jatkossa määrätä muistakin kuin kuudennen

rahanpesudirektiivin 55 artiklassa tarkoitetuista teoista. Esityksessä ei kuitenkaan ole tehty perusteellisesti selkoa siitä, mikä on hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitavaksi ehdotetun ala suhteessa voimassa olevassa rahanpesulaissa sanktioituihin rikkomuksiin ja onko ehdotettu hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitavan käyttäytymisen ala rajattu oikeasuhtaiseksi. Jossain määrin epäselväksi myös jää, onko hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitu käyttäytyminen kytketty sellaisiin rahanpesuasetuksen ja maksun tiedot -asetuksen määräyksiin, joiden yhteydessä hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktiointi on ylipäänsä mielekästä. 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentin 1 kohta kattaa esimerkiksi rahanpesuasetuksen IV luvun 68 artiklan vastaisen menettelyn. Sanottu artikla koskee kuitenkin jäsenvaltioiden velvoitetta seuraamuksesta säättämiseen eikä voine olla ajateltavissa, että esimerkiksi ilmoitusvelvollinen voisi toimia artiklan vastaisesti.

14. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on viimeaikaisessa lausuntokäytännössään EU-oikeuteen kytkeytyvän hallinnollisen seuraamusmaksusäätelyn osalta edellyttänyt, että EU-säädöksissä määriteltyjen tekojen ja laiminlyöntien sanktiointiin ei voi sisältyä avoimia kriteerejä (PeVL 32/2026 vp, 16 kohta, PeVL 10/2026 vp, 7 kohta ja PeVL 33/2025 vp, 11 kohta). Sinänsä tällaiseen sääntelyratkaisuun saattaa liittyä EU-oikeudellista epävarmuutta, mutta valiokunta on kuitenkin tällaisessa sääntely-yhteydessä edellyttänyt, että seuraamusmaksuja koskevassa sääntelyssä täytetään kansalliset valtiosääntöoikeudelliset reunaehdot asianmukaisesti (PeVL 32/2026 vp, 15 kohta, PeVL 10/2026 vp, 7 kohta ja PeVL 33/2025 vp, 6–18 kohta). Tällöin on kysymys ennen muuta seuraamusmaksusäätelyn laatimisesta sääntelyn tarkkuuden yleinen vaatimus huomioon ottaen.

15. Esityksen perusteluissa ei havaitakseni toteuteta sellaista arviointia, jossa olisi kiinnitetty huomiota sanktoidun käyttäytymisen määrittävien aineellisten velvoitteiden riittävään täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen. Joiltain osin hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitavaksi ehdotettuun käyttäytymiseen vaikuttaa kuitenkin liittyvän avoimia tai arvostuksenvaraisia kriteereitä. Esimerkiksi rahanpesuasetuksen 75(4)(e) artiklan mukaan ilmoitusvelvollisen on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimet, jotta voidaan varmistaa vaihdettavien tietojen luonteeseen ja laajuuteen nähden oikeasuhtainen turvallisuuden ja luottamuksellisuuden taso. Tällöin jossain määrin epäselväksi jää, missä vaiheessa ja kenen toimesta tällaisten toimien asianmukaisuutta ja turvallisuuden ja luottamuksellisuuden tason oikeasuhtaisuutta koskeva arviointi tehdään ja miten ilmoitusvelvollinen voi arvioida tätä sanktioitavan käyttäytymisen tapahtumahetkellä. Vastaavasti maksun tiedot -asetuksen 11(2) artiklan mukaan välittäjänä toimivan maksunpalveluntarjoajan on otettava käyttöön tehokkaat menettelyt, mukaan lukien tarvittaessa siirtojen jälkeinen tai niiden aikana tapahtuva valvonta, jonka avulla se havaitsee, puuttuvatko tietyt maksajaa ja maksunsaajaa koskevat tiedot. Tehokkuutta ja tarvittavuutta koskevat ilmaisut tekevät velvoitteesta käytännössä mahdollisen vastuusubjektin kannalta vaikeasti ennakoitavan.

16. Hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitavaksi ehdotettu menettely muodostuu aineellisesti alaltaan huomattavan laajaksi myös siksi, että 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentin mukaan hallinnolliset seuraamusmaksut voisivat koskea myös momentissa mainittujen EU:n asetusten artikloiden tai ehdotetun rahanpesulain säännösten nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Lienee ajateltu, että hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitaisiin suhteellisen laajasti myös lakia alemmanasteisessa sääntelyssä asetettuja velvoitteita, koska esityksen perustelujen (s. 237) mukaan myös rahanpesulain tai sen nojalla säädettyjen velvoitteiden rikkomisesta tulisi voida määrätä seuraamuksia. Epäselväksi kuitenkin 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentin sanamuodon

perusteella jää, miltä osin sanktiointi kattaisi tällaisen alemmanasteisen sääntelyn, koska momentissa viitatus säännökset eivät vaikuta sisältävän asetuksenantovaltuuksia. Lisäksi on huomattava, että rahanpesuasetuksen 85 artikla sisältää laajan siirretyn säädösvallan käyttämistä koskevan määräyksen, joka sisältyy asetuksen IX lukuun, jota ei mainita 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentissa.

17. Edellä esitetyn perusteella 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentti ei nähdäkseni täytä seuraamussääntelyltä edellytetyn tarkkuuden vaatimusta ja sitä olisi merkittävästi syytä täsmentää.

Seuraamusmaksujen oikeasuhtaisuus

18. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että rangaistusluonteisia taloudellisia seuraamuksia koskevan sääntelyn on täytettävä sanktioiden oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset (esim. PeVL 33/2025 vp, 7 kohta, PeVL 46/2021 vp, 16 kohta, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5 ja PeVL 28/2014 vp, s. 2/II). Valiokunnan lausuntokäytännössä on pidetty oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta arveluttavana sitä, että eräistä varsin vähäisinä pidettävistä laiminlyönneistäkin seuraavan laiminlyöntimaksun suuruuden ehdotettiin olevan vähintään 500 euroa (PeVL 58/2010 vp). Valiokunnan mielestä luonnolliselle henkilölle määrättävä viiden miljoonan euron seuraamusmaksu on vaikuttanut tähän nähden suhteellisen ankaralta seuraamukselta (PeVL 15/2016 vp, s. 5). Valiokunnan käytännössä seuraamusmaksua, jonka suuruudeksi ehdotettiin vähintään 500 euroa ja enintään 40 000 euroa, on pidetty suhteellisen suurena, etenkin siltä osin kuin sitä oli tarkoitus soveltaa myös luonnollisiin henkilöihin (PeVL 46/2021 vp, 16 kohta). Edelleen valiokunta on huomauttanut, että EU:n asetukseen perustuneet seuraamusmaksut, joiden enimmäismäärä määriteltiin joko kiinteän enimmäismäärän (20 000 000 euron) tai liikevaihtomallin (neljä prosenttia yrityksen vuotuisesta liikevaihdosta) perusteella, ovat olleet määrältään huomattavia ja ne voivat muodostua oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta ongelmallisiksi, mikä korostaa oikeusturvalle asetettuja vaatimuksia (PeVL 14/2018 vp, s. 18). Lisäksi valiokunta on katsonut, että EU-asetuksessa määritellyt seuraamusmaksujen huomattavat enimmäismäärät luonnollisiin henkilöihin kohdistuvina olisivat puhtaan kansallisessa sääntely-yhteydessä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisia (PeVL 33/2025 vp, 8 kohta).

19. 1. lakiehdotuksen 65 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun enimmäismäärä lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentissa tarkoitetuista laiminlyönneistä ja rikkomuksista on enintään kaksi kertaa niin suuri kuin rikkomuksesta saatu hyöty, jos hyöty on määritettävissä, tai enintään 1 000 000 euroa sen mukaan, kumpi näistä määristä on suurempi. 1. lakiehdotuksen 65 §:n 2 momentin mukaan jos ilmoitusvelvollinen on luottolaitos tai finanssilaitos, seuraamusmaksun enimmäismäärä on enintään kaksi kertaa niin suuri kuin rikkomuksesta saatu hyöty, jos hyöty on määritettävissä, tai oikeushenkilön osalta enintään 10 000 000 euroa tai kymmenen prosenttia viimeisen tilinpäätöksen mukaisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta sen mukaan, kumpi näistä on suurempi. Luonnollisen henkilön osalta momentissa säädetty seuraamusmaksun enimmäismäärä on enintään 5 000 000 euroa.

20. Ehdotetut seuraamusmaksut perustuvat viidennen rahanpesudirektiivin 55(2) ja (3) artiklaan. Velvoitteet eivät vaikuta jättävän kansallista liikkumavaraa seuraamusmaksujen enimmäismäärien suhteen.

21. Selvää sinänsä nähdäkseni on, että ehdotetut seuraamusmaksujen enimmäismäärät ovat huomattavia ja etenkin niiden soveltuessa luonnollisiin henkilöihin, niitä voitaisiin pitää puhtaan kansallisessa sääntely-yhteydessä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisina. Tähän liittyen on huomattava, että perustuslakivaliokunta on voimassa olevan rahanpesulain säätämisen yhteydessä pitänyt lain pitänyt laissa säädettyjen hallinnollisten seuraamusmaksujen osin käsiteltävänä olevassa esityksessä ehdotettuja vastaavia enimmäismääriä varsin huomattavina (PeVL 2/2017 vp, s. 5).

22. Vaikka seuraamusmaksun enimmäismäärät ovat seurausta direktiivin asettamista velvoitteista, ne muodostuvat siitä huolimatta ongelmallisiksi kahdessa suhteessa. Ensinnäkin 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentissa sanktoidut teot kattavat myös moitittavuudeltaan vähäisiä rikkomuksia. Kysymys voi olla esimerkiksi rajatylittäviä operaatioita koskevista muutostiedoista, jotka on rahanpesuasetuksen 8(2) artiklan mukaisesti ilmoitettava kotijäsenvaltion valvojalle. Kun muutosilmoituksen kohteena ovat kaikki muutokset, sanktioitu ilmoitusvelvollisuus voinee koska vähäisiäkin muutoksia. Tässä suhteessa on syytä sanktioiden oikeasuhtaisuuteen sekä oikeusturvaan liittyvistä syistä korostaa seuraamuksen tyyppiä ja tasoa koskevan 1. lakiehdotuksen 63 §:n merkitystä ja 66 §:ssä tarkoitetun rikemaksua koskevan ehdotetun säännöksen soveltuvuutta. Samoin on syytä korostaa, että 1. lakiehdotuksen 65 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun määrittämisen edellytyksenä on laiminlyönnin tai rikkomisen vakavuus, toistuvuus tai järjestelmällisyys.

23. Toiseksi on huomattava, että 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentissa määritellyt hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktoidut teot kattavat aineelliselta alaltaan laajemmin rikkomuksia kuin mitä kuudennen rahanpesudirektiivin 55(1) artikla edellyttää. Näiden hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitujen rikkomusten suhteen ehdotetut seuraamusmaksun enimmäismäärät eivät siis perustu EU-oikeudessa asetettuun velvoitteeseen. Esityksessä ei ole tältä osin toteutettu arviota siitä, tulisiko seuraamusmaksun enimmäismäärän näiden rikkomusten suhteen olla alhaisempi tai merkittävästi alhaisempi kuin mitä esityksessä ehdotetaan. Esityksen olisi tullut sisältää arviointia siitä, ovatko nämä kansallisista syistä hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitavaksi ehdotettavat rikkomukset ovat moitittavuudeltaan saman- vai eriasteisia kuin kuudennen rahanpesudirektiivin 55(1) artiklan sanktiointivelvoitteessa tarkoitetut teot ja mikä merkitys tällä on ehdotetun seuraamusmaksun enimmäismäärän kannalta.

24. 1. lakiehdotuksen 66 §:ssä säädettäisiin rikemaksusta, joka voitaisiin muun muassa määrätä, jos 62 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikkomus ei ole vakava, toistuva tai järjestelmällinen. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu olisi suuruudeltaan vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu olisi suuruudeltaan vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

25. Koska rikemaksu voitaisiin määrätä myös yksittäisestä vähemmän vakavasta rikkomuksesta, sen enimmäismääriä ei voi pitää erityisen alhaisina. Etenkin luonnollisten henkilöiden suhteen enimmäismäärää saattaisi olla oikeasuhtaisuussyistä vielä syytä arvioida, vaikka rikemaksun vähimmäis- ja enimmäismäärät olisivat samat kuin voimassa olevassa rahanpesulaissa (ks. lain 8 luvun 1 §:n 2 momentti). Oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellistä myös on, että toisin kuin voimassa olevan rahanpesulain 8 luvun 1 §:n 1 momentissa rikemaksua koskevassa 1. lakiehdotuksen 66 §:ssä rikemaksun määrittämisen perusteena olevaa menettelyä ei sanonnallisesti kytkeä tahalliseen tai huolimattomaan menettelyyn. Tahallisuutta tai huolimattomuutta ei aseteta edellytykseksi myöskään 1. lakiehdotuksen 66 §:ssä viitatussa 62 §:n 1 momentissa. 1.

lakiehdotuksen 65 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun määräämisen edellytyksenä sen sijaan on sen 1 momentissa mainitun mukaisesti tahallisuus tai huolimattomuus.

Seuraamusmaksun määräämättä jättäminen

26. 1. lakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen voi jättää rikemaksun määräämättä laiminlyönneistä tai rikkomuksista, jos 1) ilmoitusvelvollinen on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin laiminlyönnin tai rikkomuksen korjaamiseksi välittömästi sen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut laiminlyönnistä tai rikkomuksesta viivytystä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, 2) laiminlyöntiä tai rikkomusta on pidettävä vähäisenä tai 3) rikemaksun määräämistä on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana. 1. lakiehdotuksen 67 §:n 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voi jättää seuraamusmaksun määräämättä tai lykätä sen määräämistä oikeushenkilölle tai luonnolliselle henkilölle, jos valvoja ryhtyy muuhun laissa säädettyyn valvontatoimenpiteeseen.

27. Rikemaksun määräämättä jättämistä koskeva ehdotettu sääntely näin merkittävästi poikkeaa seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskevasta ehdotetusta sääntelystä siten, että seuraamusmaksun määräämättä jättämisen tilanteet on rajattu hyvin suppeiksi. Esityksessä (s. 242) tätä perustellaan sillä, että näin varmistettaisiin, että vakavien, toistuvien ja järjestelmällisten rikkomusten osalta seuraamukset ovat oikeasuhtaisia tekoon nähden.

28. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään edellyttänyt, että viranomaisen harkinnan sanktion määräämättä jättämisestä tulee olla sidottua harkintaa siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä (esim. PeVL 46/2021 vp, 17 kohta, PeVL 49/2017 vp, s. 5–6 ja PeVL 39/2017 vp, s. 4). Lisäksi perustuslakivaliokunta on pitänyt oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömänä, että seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskeva sääntely pitää sisällään mahdollisuuden jättää seuraamusmaksu määräämättä, jos sen määrääminen olisi erityisestä syystä kohtuutonta (esim. PeVL 46/2021 vp, 5, PeVL 21/2020 vp, s. 4 ja PeVL 49/2017 vp, s. 6).

29. Esityksessä ehdotettu seuraamusmaksun ja rikemaksun määräämättä jättämistä koskeva säännös on harkinnanvaraista (*”Valvontaviranomainen voi jättää rikemaksun/seuraamusmaksun määräämättä –”*). Sääntelyä on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisesti muutettava niin, että sanktion määräämättä jättämistä koskeva harkinta on sidottua harkintaa (esim. *”Rikemaksua/seuraamusmaksua ei määrätä, jos –”*).

30. 1. lakiehdotuksen 67 §:n 2 momentin seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskeva sääntely on lisäksi hyvin niukkaa eikä se käytännössä juuri mahdollistaisi seuraamusmaksun määräämättä jättämistä. Lienee ajateltavissa, että myös seuraamusmaksun määrääminen voi tietyissä tilanteissa olla kohtuutonta, vaikka kysymys olisi vakavasta tai toistuvasta rikkomuksesta. Seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskevaa säännöstä olisi nähdäkseni välttämättä laajennettava siten, että myös se jätettäisiin määräämättä, jos sen määrääminen olisi erityisestä syystä kohtuutonta. Lisäksi tulisi harkita, olisiko myös seuraamusmaksu perusteltua jättää määräämättä, jos ilmoitusvelvollinen on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin laiminlyönnin tai rikkomuksen korjaamiseksi välittömästi sen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut laiminlyönnistä tai rikkomuksesta viivytystä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Toimivaltainen viranomainen

31. Seuraamusmaksun ja rikemaksun määräisi 1. lakiehdotuksen 65 §:n 1 momentin ja 66 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen. Valvontaviranomaisia ovat 1. lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin 4 b kohdan mukaan rahanpesuntorjuntaviranomainen, Finanssivalvonta, Lupa- ja valvontavirasto sekä Patentti- ja rekisterihallitus.

32. Esityksessä ei nimenomaisesti säädettäisi, mikä viranomainen missäkin tilanteessa ja mitä valvottavaa koskien määräisi seuraamusmaksun tai rikemaksun. Voimassa olevassa rahanpesulaissa asiasta on säädetty jossain määrin toisin (ks. esim. lain 8 luvun 1 §:n 2 momentti ja 3 §:n 2 momentti, joissa nimenomaisesti säädetään Finanssivalvonnan määräämistä seuraamuksista). 1. lakiehdotuksen 62 §:n 3 momentissa tosin säädettäisiin, että Patentti- ja rekisterihallituksessa hallinnollisen seuraamuksen määräisi tilintarkastuslautakunta.

33. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pitänyt hallinnollisen seuraamusmaksusääntelyn kannalta ongelmallisena, jos lainsäädännöstä ei käy yksiselitteisesti ilmi, mikä valvontaviranomainen on missäkin tilanteessa toimivaltainen määräämään seuraamusmaksun (PeVL 33/2025 vp, 16 kohta). Seuraamussääntelyn ennakoitavuuden lisäämiseksi ehdotettua sääntelyä saattaisi olla syytä täsmentää niin, seuraamusmaksun määräämisen suhteen toimivaltainen viranomainen mainittaisiin myös hallinnollisia seuraamuksia koskevissa säännöksissä, vaikka 1. lakiehdotuksen 28 §:ssä säädettäisiin valvontaviranomaisten valvontatoimivallan jakautumisesta.

34. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentävän lainsäädännön arvioimisen yhteydessä todennut, että asetuksen mukaisten seuraamusmaksujen määräämismenettelyn asianmukaisuutta, riippumattomuutta ja puolueettomuutta perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla turvaa se, että seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen säädetään monijäsenisen elimen toimivaltaan kuuluvaksi (PeVL 14/2018 vp, s. 19–20). Sääntelyn muuttaminen tältä osin oli edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (ks. myös PeVL 13/2023 vp, 11–13 kohta). Perustuslakivaliokunta on toisessa sääntely-yhteydessä myös melko hiljattain todennut, että seuraamusmaksusääntelyn poikkeuksellinen vaikeaselkoisuus lisää tarvetta käsitellä monijäsenisessä toimielimessä seuraamusmaksuja koskevia asioita laajemmin kuin 100 000 euron ylittäviä seuraamusmaksuja koskevin osin (PeVL 33/2025 vp, 18 kohta). Myös sääntelykokonaisuuden vaikeaselkoisuus voi valiokunnan mukaan tätä edellyttää, vaikka seuraamusmaksusääntely ei itsessään olisi erityisen vaikeaselkoista (PeVL 10/2026 vp, 11 kohta).

35. Edellä esitetyn mukaisesti 1. lakiehdotuksessa ehdotetut hallinnolliset seuraamusmaksut voisivat olla euromääräisesti hyvin huomattavia. Esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevissa perusteluissa (s. 345) ehdotettujen seuraamusten määräämistoimivaltaa käsitellään suhteessa perustuslakivaliokunnan lausunnoissa 14/2018 vp ja 13/2023 vp käsiteltyyn. Esityksessä todetaan, että Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 10 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan Finanssivalvonnan johtokunta päättää hallinnollisista seuraamuksista, rahanpesulaissa tarkoitetut seuraamukset mukaan lukien (ks. myös 7. lakiehdotuksen 2 luvun 10 §:n 5 kohta). Finanssivalvonnan johtokunta on monijäseninen toimielin. Sikäli kuin 1. lakiehdotuksessa tarkoitetut hallinnolliset seuraamukset voisivat tulla Patentti- ja rekisterihallituksen määrättäviksi, sellaisen määräisi 1. lakiehdotuksen 62 §:n 3 momentin mukaan tilintarkastuslautakunta, joka on tilintarkastuslain (1141/2015) 7 luvun 6 §:n mukaan monijäseninen toimielin.

36. 1. lakiehdotuksessa tarkoitetun seuraamusmaksun tai rikemaksun voisi määrätä kuitenkin myös Lupa- ja valvontavirasto. Esityksen (s. 345) mukaan Lupa- ja valvontavirastossa seuraamuksesta päätetään esittelymenettelyssä, jossa ryhmäpäällikkö ratkaisee asian. Lupa- ja valvontavirastolla on valvottavana finanssisektorin toimijoita, jotka eivät ole liikevaihtonsa puolesta verrattavissa Finanssivalvonnan valvomiin toimijoihin. Siten ei ole esityksen mukaan odotettavissa, että Lupa- ja valvontaviraston määräämien hallinnollisten seuraamusten euromäärä tulisi olemaan lähellä enimmäistasoa eivätkä ne siten oletettavasti olisi ankaruudeltaan huomattavia. Esityksen mukaan Lupa- ja valvontaviranomaisen nykyistä menettelyä voidaan siten pitää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisena menettelynä hallinnollisten seuraamusten määräämisessä.

37. Selvää kuitenkin on, että 1. lakiehdotus mahdollistaa Lupa- ja valvontaviraston määräämistöimivaltaan kuuluvat euromääräisesti hyvin huomattavat seuraamusmaksut. Vaikka Lupa- ja valvontaviraston valvontatoimivaltaan kuuluisi liikevaihdoltaan pienempiä finanssialan toimijoita ja muita toimijoita, 1. lakiehdotuksessa ei säännösperustaisesti rajoitettaisi enimmäismäärältään Lupa- ja valvontaviraston määräämistöimivaltaan kuuluvia seuraamusmaksuja. Selvää siis on, että ne voivat suuruudeltaan yli 100 000 euroa. Lupa- ja valvontavirastossa (tai ennen viraston perustamista Aluehallintovirastossa) on myös määrätty suuruudeltaan sanotun summan ylittäviä seuraamuksia (ks. Aluehallintoviraston päätös 27.10.2025 asiassa ESAVI/31087/2024 (https://lvv.fi/documents/242146171/249511548/P%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s,%20Verkkokauppa.com%20Oyj_julkinen.pdf/821b5db7-8125-b322-cf78-79f2a1820cc1?t=1761828042829, sivulla käyty 7.9.2026), jossa Verkkokauppa.com Oyj:lle määrättiin rahanpesulain tiettyjen velvoitteiden rikkomisesta 540 000 euron seuraamusmaksu).

38. Edellä esitetyn perusteella esityksessä ehdotettua sääntelyä olisi välttämättä muutettava niin, että myös Lupa- ja valvontavirastossa määrättävät hallinnolliset seuraamusmaksut osoitettaisiin virastoon perustettavan monijäsenisen toimielimen määräämistöimivaltaan kuuluviksi joko 100 000 euroa ylittävien seuraamusmaksujen osalta tai laajemmin.

Muita huomioita ehdotetusta seuraamusmaksusääntelystä

39. 1. lakiehdotuksen hallinnollisia seuraamusmaksuja koskeva sääntely poikkeaa joiltain osin Suomessa tällaisten seuraamusten suhteen jokseenkin vakiintuneesti noudatetusta lainsäädäntökäytännöstä. Osin tämä johtunee siitä, että esityksessä on joiltakin osin suhteellisen suoraviihaisesti omaksuttu viidennen rahanpesudirektiivin 53 ja 55 artiklaa muistuttava kirjoitustapa, joka ei kuitenkaan parhaalla mahdollisella tavalla sovellu kotimaiseen lainsäädäntöön. Esimerkiksi 1. lakiehdotuksen 62 §:n otsikko ”Yleiset määräykset” lienee seurausta direktiivin 53 artiklan samannimisestä otsikosta, mutta rahanpesulain tietyn säännöksen otsikkona se ei ole erityisen informatiivinen. Vastaavasti myös hallinnollisen seuraamuksen tyyppiä ja tasoa koskeva 1. lakiehdotuksen 63 § vaikuttaa seuraavan lähes sanatarkasti kuudennen rahanpesudirektiivin 53(6) artiklaa. Säännös olisi perustellumpaa muotoilla esimerkiksi siten, että siinä mainittaisiin, että seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin. Myös 1. lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentissa käytetty ilmaisu ”tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat” on tyypillisesti EU-säädöksessä seuraamusten suhteen käytettyä kieltä eikä ilmaisu ongelmitta ole sovitettavissa kansallista säädöskieltä koskevaan traditioon.

Tarkastustoimivaltuudet

40. Esityksen sisältämän 1. lakiehdotuksen 16 §:ssä säädetään patentti- ja rekisterihallituksen tarkastusoikeudesta oikeushenkilön toimitiloissa ja toiminnan tosiasiallisessa harjoittamispaikassa oikeushenkilön nykyisen tosiasiallisen edunsaajan määrittämiseksi ja sen tarkastamiseksi, ovatko edunsaajarekisteriin toimitetut tiedot riittäviä, tarkkoja ja ajantasaisia. Ehdotetun säännöksen 3 momentin mukaan tarkastus voitaisiin tehdä myös luonnollisen henkilön yksityisasuntoon, jos se toimii oikeushenkilön toimitilana. Edellytyksenä olisi tarkastuksen välttämättömyys tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi sekä perusteltu ja yksilöity syy epäillä, että velvoitteita tosiasiallisen edunsaajan määrittämiseksi on rikottu tai rikotaan tavalla, josta voi olla seuraamuksena lakiehdotuksen 8 luvussa tarkoitettu hallinnollinen seuraamusmaksu.

41. Jokaisen kotirauha on perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvattu. Kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (ks. esim. PeVL 49/2005 vp, s. 3/II, PeVL 40/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 43/2010 vp, s. 2/I) eli siten myös esimerkiksi sellaiset elinkeinonharjoittajan toimitilat, jotka sijaitsevat hänen asunnossaan. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan kotirauhan piiriin ulottuvat tarkastukset eivät kuitenkaan välttämättä vaaranna kotirauhan suojan varsinaista ydintä silloin, kun tarkastukset kohdistuvat tiloihin, joissa harjoitetaan elinkeino- tai ammattitoimintaa (ks. esim. PeVL 17/2018 vp, s. 5, PeVL 54/2014 vp, s. 2/II ja PeVL 21/2010 vp).

42. Lailla voidaan perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimista. Perustuslain 10 §:n 3 momentissa on kyse niin sanotusta kvalifioidusta lakivarauksesta, jonka tarkoituksena on määrittää tavallisen lain säätäjän rajoitusmahdollisuus mahdollisimman täsmällisesti ja tiukasti siten, ettei perustuslain tekstissä anneta avoimempaa valtuutta perusoikeuden rajoittamiseen kuin on välttämättä tarpeen (ks. PeVL 54/2014 vp, s. 2/II).

43. Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä ”rikosten selvittämiseksi”, jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakkola rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (ks. PeVL 40/2002 vp, s. 2). Valiokunta on toisaalta pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvaa tarkastusta julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi hyväksyttävänä sellaisiakin rangaistaviksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus (ks. PeVL 69/2002 vp, s. 2–3). Tarkastusoikeus on tavallisella lailla voitu kytkeä myös rangaistusluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen (ks. esim. PeVL 6/2019 vp, s. 3).

44. Esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevissa perusteluissa (s. 331–332) kiinnitetään sinänsä asianmukaisesti huomiota perustuslakivaliokunnan asian kannalta merkitykselliseen lausuntokäytäntöön, jossa on edellytetty, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus on mahdollinen vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi (esim. esityksessä viitattu PeVL 39/2016 vp, s. 5; ks. myös PeVL 30/2025 vp, 9 kohta ja PeVL 54/2014 vp, s. 3).

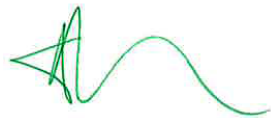
45. Melko hiljattain valiokunta on EU-säädökseen perustuvaa tarkastusoikeutta koskevaa sääntelyä arvioidessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että jos unionisäädöksestä ei seuraa velvoitetta ulottaa tarkastusoikeus myös kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin, tarkastusoikeus tulisi sääntelyn oikeasuhtaisuuden vuoksi syytä rajata siten, että se ei kohdistu kotirauhan suojan piiriin kuuluviin tiloihin (PeVL 30/2025 vp, 11 kohta).

46. 1. lakiehdotuksen 16 §:n 3 momentissa tarkoitettu patentti- ja rekisterihallituksen kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuva tarkastusoikeus on säännöksen sanamuodossa asianmukaisesti sidottu välttämättömyyttä koskevaan vaatimukseen sekä siihen, että on perusteltu ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Kuudennen rahanpesudirektiivin 10(11) artikla ei myöskään vaikuta jättävän kansallista liikkumavaraa siinä, voidaanko kotirauhan suojaamat tilat jättää artiklassa tarkoitettujen tarkastusten ulkopuolelle.

47. On kuitenkin huomattava, että kuudennen rahanpesudirektiivin 10(11) artiklassa säädetään myös tällaisissa tarkastuksissa vähintään noudatettavista suojatoimista. Artiklan a kohdan mukaan jos luonnollisten henkilöiden toimitilat ovat samat tai sääntömääräinen kotipaikka on sama kuin luonnollisen henkilön yksityisasunto, toimitiloissa tehtävä tarkastus edellyttää tuomioistuimen ennakkolupaa. Esityksessä (s. 202) katsotaan, että direktiivin velvoitteeseen sisältyy kansallista liikkumavaraa suhteessa tähän ennakkolupaan eikä esityksessä tällaista oikeussuojataetta ehdoteta.

48. Sinänsä esityksessä omaksuttu tulkinta, jonka mukaan kuudennen rahanpesudirektiivin 10(11)(a) artikla jättäisi kansallista liikkumavaraa, ei direktiivin velvoitteen sanamuoto huomioon ottaen vaikuta yksiselitteisen selvältä. Vaikka kansallisesti on vakiintuneesti lähdetty siitä, että vastaavien viranomaisten kotirauhan suojan piiriin ulottuvien tarkastustoimivaltuuksien suhteen ei säädetä tuomioistuimen ennakkoluvasta vaan muiden menettelyllisten takeiden, jollaisista säädettäisiin myös 1. lakiehdotuksen 16 §:ssä, on katsottu riittävän (ks. HE, s. 202), yleisesti ottaen tuomioistuimen ennakkokontrolli merkitsisi huomattavaa oikeussuojataetta kotirauhan piiriin ulottuvien tarkastusten suhteen.

Helsingissä 9.9.2026

Sakari Melander
rikosoikeuden professori